

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Afganistan Krallığı Hükümeti arasındaki Hava Ulaştırma Anlaşmasının tadiline dair kanun lâyihası ve Hariciye ve Münakalât encümenleri mazbataları (1/331)

T. C.

Başvekâlet

Kanunlar ve Kararlar

Tetkik Dairesi

Sayı : 71 - 859/455

11 . II . 1959

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Hariciye Vekâletince hazırlanan ve Yüksek Meclise takdimî İcra Vekilleri Heyetince 11 II . 1959 tarihinde kararlaştırılan Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Afganistan Krallığı Hükümeti arasındaki Hava Ulaştırma Anlaşmasının tasdikine dair kanun lâyihasının, esbabı mucibesini ve ilişkisi ile birlikte, sunulduğunu saygılarımla arz ederim. *

Başvekil V.

E. Menderes

ESBABI MUCİBE

5 Haziran 1945 tarihli 4749 sayılı Kanunla tasdik olunan Beynelmîl Sivil Havacılık Anlaşması ile milletlerarası sivil havacılığın temelleri kurulmuştur. Anlaşma hükümleri, milletlerarası havacılığın muhtelif memleketler arasında akdolunacak iki taraflı anlaşmalara dayanan bir sistem halinde inkişafını teşvik ve bu yolda yapılacak anlaşmaların ana hatlarını tâyin ederek aralarında müşaheret temin eylemektedir.

Son senelerde sivil havacılığın gelişmesine her tarafta hız verilmiş ve bu meyanda Hükümetimiz muhtelif memleketlerle yirmi üç hava anlaşması imzalamıştır. Bu kere Afganistan Hükümeti tarafından bir hava ulaştırmaları anlaşması akdi hususunda vâkı teklif kabul edilmiş ve görüşmeler neticesinde 8 Şubat 1958 tarihinde bir Anlaşma imzalanmıştır.

Mezkûr Anlaşmanın umumi hükümleri Şikago Anlaşması esaslarına uygun bulunmaktadır. Bu hükümlere göre hava seyrüseferlerine mütaallik millî kanun ve nizamlara riayet edilecek; her iki memleket arasında devamlı hava servisi açılacaktır. Bu suretle, gerek memleketimizin ulaştırma imkânları, gerek Afganistan ile aramızdaki münasebetlerin inkişafı bakımından Anlaşma faydalı sayılmakta ve iktisadi sahada ilişik temasların gelişmesine âmil olacağı düşünülerek Anlaşmanın tasdiki Yüksek Meclisin tasvibine arz olunur.

Hariciye Encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Hariciye Encümeni

Esas No. 1/331

Karar No. 25

14 . V . 1930

Yüksek Reisliğe

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Afganistan Krallığı Hükümeti arasındaki Hava Ulaştırma Anlaşmasının tasdikine dair kanun lâyihası, encümenimizde alâkah hükümet temsilcilerinin de iştirakleriyle tetkik ve müzakere edildi :

Yapılan incelemede gerek hükümet temsilcilerinin verdiği izahat ve gerekse esbabı mucibede serdedilen hususlar yerinde görülerek kanun lâyihası aynen kabul edilmiştir.

Havalesi gereğince Münakalât Encümenine tevdi buyurulmak üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Hariciye Encümeni	M. M.	Kâtip
Reisi	Kastamonu	Amasya
İzmir	B. Aktaş	İ. Olgaç
M. Çavuşoğlu		

Antalya	Bilecik	Çanakkale
A. Tokuş	E. Çolak	H. Alyot
Çorum	Çorum	Denizli
S. Baran	K. Terzioğlu	A. Çobanoğlu
Giresun	Giresun	İzmir
H. Bozbağ	M. Şener	N. Pınar
İzmir	Konya	Manisa
İ. Sepahioğlu	H. R. Atademir	S. Ağaoğlu
Manisa	Manisa	Manisa
H. Bayur	Ş. Ergin	N. Körez
Nevşehir	Sakarya	Muğla
M. H. Ürgüblü	H. O. Erkan	B. Belge

Münakalât Encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Münakalât Encümeni

Esas No. 1/331

Karar No. 2

10 . XII . 1930

Yüksek Reisliğe

Türkiye Cumhuriyeti Hükümetiyle Afganistan Krallığı Hükümeti arasındaki Hava Ulaştırma Anlaşmasının tasdikine dair kanun lâyihası, encümenimizde Hükümet temsilcilerinin de iştirakiyle tetkik ve müzakere edildi.

Yapılan müzakerede Hükümet temsilcilerinin vermiş olduğu izahat ve gerekse lâyiha esbabı mucibesinde serd edilen hususlar encümenimizde de yerinde görülerek kanun lâyihası aynen ve ittifakla kabul edilmiştir.

Umumi Heyetin tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Riyasete sunulur.

Münakalât Encümeni Reisi Y.	Kâtip
Mazbata Muharriri	Bahkesir
Afyon Karahisar	Mücteba İştan
Rıza Çerçel	Tokad
Bahkesir	R. Ulusoy
A. Kalıpsızoğlu	İmzada bulunamadı
Tunceli	Yozgad
H. Aydın	F. Nizamoğlu
İmzada bulunamadı	
İstanbul	Zonguldak
A. N. Bekdik	H. Ulus

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Afganistan Kırallığı Hükümeti arasındaki Hava Ulaştırma Anlaşmasının tasdikine dair Kanun lâiyhası

Madde 1. — 8 Şubat 1958 tarihinde Ankara'da imza edilmiş olan «Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Afganistan Kırallığı Hükümeti arasında Hava Ulaştırma Anlaşması» tasdik edilmiştir.

Madde 2. — Bu kanun neşri tarihinde me-riyete girer.

Madde 3. — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

11 . II . 1959

Başvekil V. <i>E. Menderes</i>	Devlet Vekili
Devlet Vekili <i>A. Aker</i>	Devlet Vekili ve Münakalât V. V. <i>M. Kurbanoğlu</i>
Devlet Vekili ve Çalışma V. V. <i>H. Şaman</i>	Adliye Vekili <i>E. Budakoğlu</i>
Millî Müdafaa Vekili <i>E. Menderes</i>	Dahiliye Vekili ve Hariciye V. V. <i>N. Gedik</i>
Hariciye Vekili	Maliye Vekili <i>H. Polatkan</i>
Maarif Vekili <i>C. Yardımcı</i>	Nafia Vekili <i>T. İleri</i>
Ticaret Vekili <i>H. Erkmén</i>	Sih. ve İç. Mua. Vekili <i>Dr. Lâtîfi Kırdar</i>
Ğüm. ve İnh. Vekili <i>H. Hüsman</i>	Ziraat Vekili <i>N. Ökmen</i>
Münakalât Vekili	Çalışma Vekili
Sanayi Vekili	Bas. - Yay. ve Turz. Vekili <i>S. Somuncuoğlu</i>
İmar ve İskân Vekili <i>M. Berk</i>	Koordinasyon Vekili ve Sanayi V. V. <i>S. Ataman</i>

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE AFGANİSTAN KIRALLIĞI HÜKÜMETİ
ARASINDA HAVA ULAŞTIRMA ANLAŞMASI

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Afganistan Kırallığı Hükümeti (bundan böyle Âkîd Taraflar denecek) kendi ülkeleri arasında hava ulaştırmalarına dair bir Anlaşma akdine karar vererek, bu maksatla usulü dairesinde yetkilendirilmiş temsilciler tâyin etmişler ve bunlar aşağıdaki hükümler üzerinde mutabık kalmışlardır.

Madde — 1.

Bu Anlaşmada zikrolunan terimlerin ifade ettikleri mânalar şunlardır :

a) «Hava servisleri», «Milletlerarası hava servisleri», «Hava yolu işletmesi» ve «Teknik iniş» terimleri hakkında 7 Aralık 1944 te Şikago'da imzalanan Milletlerarası Sivil Havacılık Anlaşmasının 96 nci maddesi tatbik edilir. (bundan böyle Şikago Anlaşması denilecek.)

b) «Ülke», bir devletin hâkimiyeti altında bulunan arazi ile ona bitişik karasularıdır.

c) «Yetkili havacılık makamı», Türkiye'de Mûnakaâlât Vekâleti, ve Afganistan'da Afgan Havacılık Makamı Başkanı veya bu vazifeyi yapmağa yetkilendirildiği beyan olunacak şahıs veya dairelerdir.

d) «Tâyin edilmiş hava yolu işletmesi», Âkîd Taraflardan birinin diğerine bu Anlaşmanın 3 ncü maddesi gereğince ve yazılı olarak bildirdiği müessesedir.

Madde — 2.

Âkîd Taraflardan her biri, diğerine, tâyin edilmiş hava yolu işletmesinin Ek'te zikredilen hatlarda milletlerarası hava servisleri kurması ve işletmesi (bundan böyle «tasrih edilen hatlar» ve «mutabık kalınan hava servisleri» denecektir) için bu Anlaşmada bahsi geçen hakları tanıyacaktır.

Madde — 3.

1. Mutabık kalınan hava servislerine, kendisine haklar tanınan Âkîd Tarafın ihtiyarına göre, derhal veya daha ileri bir tarihte başlanabilir; ancak :

a) Kendisine haklar tanınan Âkîd Taraf, tasrih edilen hatlar için bir hava yolu işletmesi tâyin etmedikçe,

b) Hakları tanıyan Âkîd Taraf, ilgili hava yolu işletmesine gereken işletme müsaadesini vermedikçe hava servislerine başlanamaz. İşletme müsaadesi, bu maddenin 2 nci fıkrası ve bu Anlaşmanın 9 ncü maddesi hükümleri mahfuz kalmak şartıyla, gecikmeksizin verilecektir.

2. Âkîd Taraflardan birinin tâyin edeceği havayolu işletmesinin, milletlerarası hava servislerine tatbik edilen kanun ve nizamnamelere riayet edeceği hususunda diğer Âkîd Tarafın yetkili havacılık makamlarını tatmin etmesi istenebilir.

3. Âkîd Taraflardan birinin verdiği veya muteber kıldığı ve yürürlükte olan uçuşa elverişlilik sertifikaları ile havacı personel lisanslarını Ekte tasrih edilen hatlarda mutabık kalınan hava servislerinin işletilmesi gayesiyle, diğer Âkîd Taraf da normal olarak muteber sayacaktır. Ancak, Âkîd Taraflardan her biri kendi ülkesi üzerinde yapılacak servislerde kendi tebaasına başka bir Devlet tarafından verilen sertifika ve lisansları tanımamak hakkını muhafaza eder.

4. Âkîd Taraflardan birinin milletlerarası hava servislerinde kullanılan uçakların kendi ülkesine giriş ve çıkışı hakkındaki veya anılan uçakların kendi ülkesi sınırları içinde buldukları müddetçe işletilmesi ve seyrüseferi ile ilgili kanun ve nizamları diğer Âkîd Taraf havayolu işletmelerinin uçaklarına da tatbik edilecektir.

5. Âkîd Taraflardan her birinin ülkesinde yolcuların, mürettebatın veya yükün giriş, kalış ve çıkışını (giriş, kalış, çıkış, muhaceret, pasaport, gümrük ve karantina bakımından) tanzim eden

kanun ve nizamnameler, diğer Akıd Tarafın tâyin edilmiş havayolu işletmelerinin uçakları ile nakledilen yolculara, mürettebata ve yüke de, anılan ülkede buldukları sırada, tatbik edilecektir.

Madde — 4.

Akıd Taraflardan her birinin tâyin ettiği havayolu işletmelerine, mutabık kalınan hava servislerini işletirken aşağıdaki haklar tanınacaktır :

- a) Diğer Akıd Tarafın ülkesi üzerinden uçmak,
- b) O ülkede teknik iniş yapmak,
- c) Milletlerarası yolcu, yük ve posta alıp boşaltmak üzere bu Anlaşma Ek'inde tasrih edilen noktalara inmek ve kalkmak.

Madde — 5.

Akıd Taraflar aşağıdaki hususlarda mutabıktırlar :

1. Akıd Tarafların havayolu işletmelerince sağlanan ulaştırma kapasitesi trafik taleplerine intibak ettirilecektir.

2. Akıd Taraflarca tâyin edilen havayolu işletmeleri, müşterek hatlardaki servislerinde, birbirlerinin servislerine hânel getirmemek üzere karşılıklı menfaatlerini göz önünde bulunduracaklardır.

3. Bu Anlaşma Ekinde derpiş olunan servislerin başlıca gayesi, havayolu işletmesinin aidolduğu memleket ile servisin yapılacağı memleket arasındaki trafik ihtiyaçlarını karşılayacak kapasiteyi sağlamaktır.

4. Bu anlaşma ekinde tasrih edilen noktalarda, üçüncü bir memlekete gidecek ve o memleketten gelecek milletlerarası trafiği almak veya boşaltmak hakkı, her iki Akıd Tarafca teyidedilen muntazam inkişaf umumi prensiplerine göre tatbik edilecek ve kapasite,

- a) Menşee memleket ile servisin yapılacağı memleketler arasındaki trafik ihtiyaçlarına,
- b) Mutabık kalınan hava servislerinin iktisadi işleyiş icaplarına,
- c) Mahallî ve muntakavi servisler göz önünde tutularak, servislerin geçtiği bölgelerdeki trafik ihtiyaçlarına uygun olacaktır.

Madde — 6.

1. Her iki Akıd Tarafın yetkili havacılık makamları, işbu Anlaşma ile tesbit edilen esasların memnuniyet verici bir şekilde tatbiki için, bilgi teatisinde bulunacaklardır.

2. Akıd Taraflardan herbiri, tâyin ettiği havayolu işletmesinin;

a) Tarifelerini, bunlarda yapılacak değişiklikleri ve tasrih edilen hatlarda sağladıkları kapasite ile ilgili bilgileri,

b) Mahreç ve mevrit yerini de ihtiva etmek üzere, diğer Akıd Taraf ülkesinden veya bu Taraf ülkesine veya transit olarak taşıdıkları milletlerarası yolcu, yük ve posta ile ilgili istatistiki malûmatı,

Diğer Akıd Tarafın yetkili havacılık makamına zamanında ve tatmin edici bir şekilde vermesini temin etmekle mükelleftir.

Madde — 7.

1. Mutabık kalınan hava servislerine başlanırken ücret tarifeleri, işletme masrafları, mâkul bir kâr haddi, servis hususiyetleri (sürat ve barındırma standartları gibi) dâhil teknil ilgili faktörler ve tasrih edilen yolun her hangi bir kısmı için diğer hava yolu işletmelerinin tatbik ettikleri tarifeler de nazarı itibara alınacaktır. İşbu ücret tarifeleri bu madde hükümlerine uygun surette tesbit edilecektir.

2. Tâyin edilen ilgili havayolu işletmeleri, mümkün oldukça ücret tarifeleri üzerinde Milletlerarası Hava Nakliyat Birliğinin tarife tesbit teşkilâtı delâletiyle mutabık kalacaklardır. Buna imkân ol-

madığı zaman, tasrih edilen hatların herbirine ait ücret tarifeleri hakkında tâyin edilen havayolu işletmeleri aralarında mutabık kalacaklardır. Bu suretle mutabık kalınan ücret tarifelerinin tatbiki her iki Âkîd Taraf havaacılık makamlarının muvafakatine tâbi olacaktır.

3. Tâyin edilen havayolu işletmeleri bu maddenin ikinci fıkrasına göre tesbit edilecek tarifeler üzerinde mutabık kalmadıkları veya Âkîd Taraflardan birinin havaacılık makamları kendilerine ibraz edilen tarifeleri tasvibetmedikleri takdirde, Tarafların havaacılık makamları münasip tarifeler üzerinde mutabakata varmaya gayret edeceklerdir.

4. Bu maddenin 3 ncü fıkrasına göre anlaşmaya imkân olmadığı takdirde, ihtilâf bu Anlaşmanın 12 nci maddesi hükümleri mucibince hallolunacaktır.

5. Her iki Âkîd Tarafın havaacılık makamlarınca tasvip veya bu Anlaşmanın 12 nci maddesi hükümleri mucibince bir hakem heyeti tarafından tesbit edilmedikçe, hiçbir yeni veya tadil edilmiş ücret tarifesi meriyete girmeyecektir. Bu maddenin hükümleri mucibince tarifelerin tesbitine kadar eski tarifeler mer'î kalacaktır.

Madde — 8.

1. Âkîd Taraflardan birinin ülkesine, diğer Âkîd Tarafa tâyin edilen havayolu işletmesi tarafından veya bu işletme nam ve hesabına, getirilip munhasıran bu işletme uçakları tarafından kullanılacak akaryakıt, yağlama yağları ve yedek parçalar; gümrük resimleri, muayene ücretleri veya diğer millî resim ve harçların alınması bakımlarından millî havayolu işletmelerine veya en ziyade müsaadeye mazhar millet havayolu işletmelerine uygulanan işlemlerden faydalanacaktır.

2. Bu Anlaşma Ek'inde tasrih edilen hatlarda hava servislerini işletmeye mezun kılınan Âkîd Tarafın havayolu işletmelerine ait uçaklarda bulunan akaryakıt, yağlama yağları, yedek parçalar, mütat teçizat ve uçak kumanyası, anılan uçaklar tarafından diğer Âkîd Tarafın ülkesi üzerindeki uçuşlar esnasında kullanılsa veya sarf edilse dahi, bu Taraf ülkesine giriş veya bu ülkeden çıkışta gümrük resimleri, muayene ücretleri veya diğer benzer resimlerden muaf tutulacaktır.

Madde — 9.

Âkîd Taraflardan herbiri, diğer Âkîd Tarafa tâyin edilen havayolu işletmesi mülkiyetinin esaslı kısmının ve fiilî mürakabesinin bu sonuncu taraf tebaalarının elinde bulunduğuna kanaat getirmediği hallerde veya bu işletme, ülkesi üzerinde faaliyette bulunduğu devletin kanun ve nizamlarına riayet etmediği veya iş bu Anlaşmanın kendisine yüklediği vecibeleri yerine getirmediği takdirde bu işletmeye işletme müsaadesi vermeyi reddetmek veya verilmiş olan müsaadeyi geri almak hakkını muhafaza eder.

Madde — 10.

1. Bu Anlaşmanın tatbiki ile ilgili bütün hususlarda sıkı bir iş birliğini teminen, Âkîd Tarafların havaacılık makamları, her hangi birinin isteği üzerine, istişarede bulunacaklardır.

2. Âkîd Taraflardan biri işbu Anlaşma hükümlerinin tadilini arzu ettiği takdirde, Tarafların havaacılık makamları arasında teklif olunan tadilât hakkında bir istişare talebedebilir. İstişare, talebin vukubulduğu tarihten itibaren altmış günlük bir müddet zarfında başlayacaktır.

Bu makamlar işbu Anlaşma Ekinin tadili üzerinde mutabık kaldıkları zaman, mezkûr tadilât diplomatik kanaldan nota teatisi suretiyle teyidolunduktan sonra meriyete girecektir.

3. Hava nakliyatı hakkında her iki Âkîd Tarafa çok taraflı bir anlaşmaya iltihak edilip meriyete konulduğu takdirde, bu Anlaşma çok taraflı anlaşma hükümlerine uymak üzere tadil edilecektir.

Madde — 11.

Âkid Taraflardan biri bu Anlaşmaya son vermek hususundaki niyetinden her hangi bir tarihte diğer Âkid Tarafı haberdar edebilir. Bu ihbarnamenin bir sureti aynı zamanda Milletlerarası Sivil Havacılık Teşkilâtına gönderilir. Âkid Taraflar anlaşarak ihbarnameyi mezkûr müddet sona ermeden geriye almadıkları takdirde, bu Anlaşma, mevzuubahis ihbarnamenin diğer Âkid Tarafca alındığı tarihten bir sene sonra sona erecektir. Diğer Âkid Taraf ihbarnameyi aldığı teyid etmezse bu ihbarnamenin, Milletlerarası Sivil Havacılık Teşkilâtının kendisine gönderilen sureti aldığı tarihten on dört gün sonra alınmış olduğu kabul edilecektir.

Madde — 12.

1. İşbu Anlaşmanın tatbik ve tefsiri hususunda Âkid Taraflar arasında her hangi bir ihtilâf zuhur ettiği takdirde, Âkid Taraflar evvelâ bu ihtilâfı aralarında müzakere yolu ile halletmeye gayret edeceklerdir.

2. Âkid Taraflar müzakere suretiyle anlaşamadıkları takdirde, bu anlaşmazlık Tarafların tâyin edecekleri birer hakem ve bu hakemlerin Âkid Tarafların vatandaşı olmamak şartıyla seçecekleri bir üçüncü hakemden müteşekkil üç kişilik bir hakem heyetinin tetkikine arz edilecektir.

Âkid Taraflardan her biri, Taraflardan birinin diğerine bir anlaşmazlığın tahkimini talebeden diplomatik bir notayı tevdiinden itibaren altmış gün içinde bir hakem tâyin edecek ve üçüncü hakem de bu iki hakemin tâyinini takibeden otuz günlük bir zaman içinde tâyin edilecektir. Âkid Taraflardan her hangi biri altmış günlük müddet zarfında bir hakem tâyin etmediği veya üçüncü hakem tasrih edilen otuz günlük müddet zarfında tâyin edilmediği takdirde Âkid Taraflardan her hangi biri bir hakemin veya vaziyetin icabettirdiği şekilde birkaç hakemin tâyinini Milletlerarası Sivil Havacılık Teşkilâtı Konsey Başkanından talebedebilir.

3. Âkid Taraflar bu maddenin 2 nci fıkrasına göre verilecek her hangi bir kararın kabul etmeyi ve hakem heyeti masraflarını mütesaviyen paylaşmayı taahhüdediler.

4. Âkid Taraflardan biri bu maddenin 3 ncü fıkrası hükümlerine riayet etmediği takdirde diğer Âkid Taraf bu Anlaşmaya göre tanıdığı hakları tahditme veya geri alma hakkını mubafaza eder.

Madde — 13.

Bu Anlaşmanın Ek'i, Anlaşmanın ayrılmaz bir cüz'ü olup Anlaşmaya atfedilen her husus, aksi zikredilmedikçe, Ek'i de ihtiva eder.

Madde — 14.

Bu Anlaşma her iki Âkid Tarafca tasdika tâbi olup tasdiknamelerin teatisi tarihinde yürürlüğe girecektir.

Bu Anlaşma aşağıda imzaları bulunan ve Hükümetlerince yetkili kılınan zevat tarafından Ankara'da Türkçe, Farsça ve İngilizce lisanlarında her metin aynı derecede muteber olmak üzere 8 Şubat 1958 tarihinde ikişer nüsha olarak imza edilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti
Hükümeti namına
Zeki Kuneralp
Hariciye Vekâleti Kâtibi Umumi
Siyasi İşleri Muavini, Elçi

Afganistan Krallığı
Hükümeti namına
Mohamed Gülbahar
Sivil Havacılık Umum
Müdürü

Ek

1. — Tâyin edilen Türkiye Havayolu İşletmesi tarafından her iki istikamette işletilecek servis :
Türkiye, Lübnan, Irak ve İran'daki ara noktalar üzerinden Kandahar ve/ veya Kâbil ve daha öteye.
2. — Tâyin edilen Afganistan Havayolu İşletmesi tarafından her iki istikamette işletilecek servis:
Kandahar ve/ veya Kâbil, İran, Irak ve Lübnan'daki ara noktalar üzerinden Ankara ve/ veya İstanbul ve daha öteye.
3. — Tâyin edilen havayolu işletmesinin ihtiyarına göre tasrih edilen hatlardaki noktalar bazı veya bütün seferlerde programdan çıkarılabilir.